

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

Тесленков Олександр Юрійович

УДК 378+796/799+372.4+377.35

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
САМООРГАНІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Линенко Алла Францівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
професор кафедри музично-інструментальної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Башавець Наталія Андріївна,
Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін;
кандидат педагогічних наук
Наумчук Володимир Іванович,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
доцент кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання.

Захист відбудеться «28» лютого 2017 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопорто-франківська, 36.

Автореферат розіслано «28» січня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У сучасних соціально-економічних умовах одним із пріоритетних напрямів роботи з професійної підготовки учителів є формування і розвиток усебічно розвиненої особистості майбутнього педагога. Це зумовлено соціальним замовленням суспільства, яке відображено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, що націлює освітні вищі на підготовку кваліфікованих, компетентних і конкурентоздатних учителів, готових до постійного професійного зростання, самоосвіти, саморозвитку і самоорганізації. Сформованість професійної самоорганізації дозволить майбутньому вчителю успішно вирішувати завдання навчально-пізнавальної діяльності з учнями, раціонально її планувати, організовувати, вдосконалювати свої особистісні якості, своєчасно коригувати результати своєї професійної діяльності.

Змістове наповнення поняття «самоорганізація» позиційовано в низці наукових праць (С. Капіца, С. Курдюмов, О. Лоскутов, Г. Малинецький, А. Назаретян, Д. Ніколіс, І. Пригожин, І. Стенгерс, Г. Хакен та ін.).

Проблема самоорганізації висвітлена в роботах філософів (В. Аршинов, В. Буданов, Н. Вишнякова, Ю. Данилов, І. Добронравова, Б. Кадомцев, М. Климонтович, Є. Князева, В. Лутай, Г. Рузавін, В. Цикін та ін.); психологів (М. Дьяченко, І. Ільєсов, О. Ішков, Л. Кандилович, О. Конопкін, Н. Копєїна, О. Крупнов, В. Ляудис, Г. Серіков, Ю. Цагареллі та ін.); педагогів (В. Андрєєв, В. Арюткін, Н. Башавець, Н. Дуднік, Н. Заснутдинова, С. Кульневич, М. Курнєв, В. Львович, Л. Фалєєва, Л. Шабунін, Я. Яворський та ін.). Досліджено розвиток самоорганізації майбутніх фахівців в оздоровчій діяльності (І. Єгоров), у процесі специфічної діяльності спортсменів (Б. Голмохаммаді), формування вмінь з самоорганізації студентів на матеріалі фізичної підготовки (М. Курнєв), самоорганізацію майбутніх учителів фізичної культури як складник їхньої професійної підготовки (В. Наумчук), виховання основ самоорганізації особистості на уроках фізичної культури (С. Шуткін).

Використанню синергетичного підходу щодо підготовки майбутніх учителів у педагогіці присвячено дисертаційні дослідження Л. Абдулової, О. Бочкарьова, В. Віненко, О. Вознюк, А. Євтодюк, Т. Журавльової, В. Маткіна, Є. Михайличенко, М. Смірнєвої, Л. Сурчалової, Ю. Талагаєва та ін. Підготовка педагогічних кадрів із фізичного виховання знайшла відображення в роботах Г. Бабушкіна, Б. Долинського, П. Джуринського, Р. Карпюк, Т. Круцевич, І. Лапичак, Т. Петуніна, Л. Сущенко, О. Тимошенка, В. Філонковського, А. Цьось, Б. Шияна, Ю. Шкребтій та ін.

Водночас, незважаючи на наявні наукові праці та значущість отриманих науковцями результатів, у теорії і практиці педагогіки існує низка суперечностей між:

– потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях із фізичного виховання, здатних до професійної самоорганізації і недостатньою розробленістю її теоретичних засад;

– необхідністю усвідомлення майбутніми вчителями фізичного виховання здійснення професійної самоорганізації та недосконалим методичним супроводом цього процесу у ВНЗ.

Актуальність означеної проблеми, недостатній рівень її дослідження, необхідність і можливість подолати зазначені суперечності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «Педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми кафедри педагогіки «Інтегративні технології формування і розвитку особистісних та професійних якостей фахівців» (№ 0110U002179), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 8 від 28.03.2013 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 5 від 28.05.2013 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

Завдання дослідження:

1. Визначити й науково обґрунтувати сутність і структуру феномена «професійна самоорганізація майбутніх учителів фізичного виховання»; уточнити поняття «самоорганізація», «синергетичне середовище».

2. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

3. Визначити й обґрунтувати педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

4. Розробити, науково обґрунтувати й апробувати модель та експериментальну методику формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання у вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – зміст і експериментальна методика формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження: формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання відбуватиметься ефективно, якщо реалізувати такі педагогічні умови: усвідомлення значущості професійної самоорганізації майбутніми вчителями фізичного виховання; занурення майбутніх учителів фізичного виховання у синергетичне середовище навчально-виховного процесу вишу; самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання у контексті професійної самоорганізації.

Для реалізації поставлених завдань і перевірки гіпотези використано комплекс **методів дослідження:** *теоретичного рівня* – вивчення, аналіз, узагальнення наукової літератури застосовано задля визначення методологічних орієнтирів дослідження; логіко-системний, порівняльний, моделювальний аналіз – з метою виокремлення педагогічних умов, що сприяють досліджуваному процесу, розробленню моделі та експериментальної методики формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання; *емпіричного рівня* – масове опитування (бесіди, анкетування, психолого-педагогічне тестування) студентів дозволило здійснити діагностику рівнів сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання; експертне оцінювання, ранжування застосовано для розподілу майбутніх фахівців за рівнями сформованості професійної самоорганізації; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, прикінцевий етапи) – з метою визначення ефективності педагогічних умов, моделі й експериментальної методики формування досліджуваного феномена; *методи математичної статистики* (статистичне опрацювання результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація) – задля визначення достовірності отриманих даних педагогічного експерименту.

База дослідження. Експериментально-дослідну роботу проведено в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» на факультеті фізичного виховання та реабілітації, у навчально-науковому інституті фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. В експерименті взяли участь майбутні вчителі фізичного виховання (260 осіб), які навчалися за спеціальністю 6.01.0201 «Фізичне виховання», учителі фізичної культури загальноосвітніх шкіл м. Білгород-Дністровського і м. Одеси (56 осіб). У формувальному педагогічному експерименті взяв участь 161 студент.

Наукова новизна дослідження: уперше визначено й науково обґрунтовано сутність феномена «професійна самоорганізація майбутніх учителів фізичного виховання», науково обґрунтовано й розроблено структуру означеного конструкту (мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісний компоненти); визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання

(усвідомлення значущості професійної самоорганізації майбутніми вчителями фізичного виховання; занурення майбутніх учителів фізичного виховання у синергетичне середовище навчально-виховного процесу вишу; самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання у контексті професійної самоорганізації); виявлено критерії сформованості означеного феномена (спонукальний, змістово-процесуальний, суб'єктний) та їх показники; схарактеризовано рівні сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання (високий, достатній, задовільний, низький). Науково обґрунтовано й апробовано модель та експериментальну методика формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання (адаптаційно-зорієнтаційний, інформаційно-збагачувальний, продуктивно-творчий етапи); уточнено поняття «самоорганізація», «синергетичне середовище». Подальшого розвитку набули теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні й апробації діагностувальної та експериментальної методик формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання, програми елективного спецкурсу в межах педагогічної майстерні «Формування професійної самоорганізації у майбутніх учителів фізичного виховання». Матеріали експериментально-дослідної роботи можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в умовах вишу, для розроблення спецкурсів і семінарів, у системі підвищення кваліфікації учителів фізичного виховання.

Результати дослідження впроваджено в процес професійної підготовки студентів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 607/19 від 04.04.2016 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт про впровадження № 17/179 від 22.04.2016 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (акт про впровадження № 1111-28/03 від 20.09.2016 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (акт про впровадження № 1661 від 10.10.2016 р.).

Достовірність наукових положень і результатів дослідження забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних концептуальних положень; використанням методів дослідження, адекватних об'єктові, предмету, меті та завданням дослідження; кількісним і якісним аналізом отриманих результатів; експериментально-дослідною перевіркою висунутої гіпотези; статистичним обробленням експериментальних даних.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати дисертації викладено на міжнародних: «Сучасні тенденції в

педагогічній науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції» (Одеса, 2013, 2015), «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти» (Одеса, 2014), «Перспективні напрямки розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук» (Харків, 2015), «Актуальні дослідження в соціальній сфері» (Одеса, 2015), «Актуальні питання сучасної педагогіки» (Ужгород, 2015), «Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук» (Київ, 2016); всеукраїнській «Сучасна педагогіка та психологія: від теорії до практики» (Запоріжжя, 2016) науково-практичних конференціях; на засіданні обласної методичної секції викладачів навчальної дисципліни «Фізична культура» (Одеса, 2013).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 16 одноосібних наукових працях, зокрема: 8 статей у наукових фахових виданнях України, 3 – у періодичних наукових видання іноземних держав (Австрія, Ізраїль), 5 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (270 найменувань), 23 додатків на 48 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 237 сторінок (із них 161 сторінка основного тексту). Робота містить 12 таблиць, 2 рисунки, що займають 2 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження, розкрито його наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи в практику діяльності вищих навчальних закладів, структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання»** здійснено аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури з проблеми дослідження, визначено сутність і структуру феномена «професійна самоорганізація майбутніх учителів фізичного виховання», уточнено поняття «самоорганізація», «синергетичне середовище», визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

Відзначено, що теорія самоорганізації є синонімом такого міждисциплінарного напрямку, як синергетика. У межах синергетики самоорганізація визначається як процес упорядкування, виникнення просторових, часових, просторово-часових або функційних структур, що наявні у відкритих нелінійних системах (Г. Хакен); феномен «самоорганізація» пов'язаний з поняттям «диссипативна структура», що виникає у відкритих нерівноважених системах (І. Пригожин).

Філософи трактують самоорганізацію як спонтанний перехід відкритої нерівноваженої системи від менш складних і впорядкованих форм організації до більш складних й упорядкованих (В. Акчурін), як процес, у ході якого створюється, відтворюється або вдосконалюється організація складної динамічної системи (В. Стьопін). З психологічного погляду, самоорганізація розглядається як: інтегральна сукупність природних і соціально набутих властивостей (М. Дьяченко та Л. Кандилович); процес свідомого і цілеспрямованого конструювання своєї особистості (Ю. Цагареллі); тип організаторської діяльності, спрямованої на себе, що здійснюється наодинці із собою, для вирішення особистістю низки організаційних завдань з проектування цілей навчання (В. Донцов); усвідомлена сукупність мотиваційно-особистісних властивостей, що узгоджуються з індивідуальними (природними) особливостями суб'єкта (Н. Копеїна). З позицій педагогічної науки, самоорганізацію розуміють як: процес переведення свідомості особистості з режиму відтворення у режим концентрації власної діяльності (Є. Бондаревська, С. Кульневич); діяльність, що вмотивована і спрямована цілями самоуправління та саморегулювання своєї професійно значущої навчальної роботи (С. Котова); здатність раціонально організувати і поетапно виконувати свою діяльність, здійснювати її корекцію (Л. Боброва); цілісне, динамічне утворення особистості, що характеризується сукупністю педагогічної рефлексії, професійної компетентності та самоуправління (Т. Новаченко).

У психолого-педагогічній літературі виокремлено такі підходи щодо самоорганізації: особистісний, діяльнісний, інтегральний (особистісно-діяльнісний).

За особистісним підходом (Н. Афанасьєва, Т. Губайдуліна, М. Дьяченко, Т. Єгорова, Л. Кандилович, А. Кисельова, Н. Копеїна та ін.) самоорганізація розглядається як особистісне утворення, що спонукає до вивчення комплексу особистісних властивостей, які утворюють або детермінують таку психологічну якість, як організованість (особистісна самоорганізація).

У контексті діяльнісного підходу (Ю. Бабанський, В. Донцов, М. Єрастов, Н. Кузьміна, С. Кульневич, Я. Устинова та ін.) самоорганізація розглядається як процес, що складається з певних етапів (операції, функції, уміння) і передбачає вивчення структури самоорганізації, зв'язків між функційними компонентами структури та їх впливу на успішність організації самостійної діяльності.

Представники інтегрального (особистісно-діяльнісного) підходу (С. Амірова, В. Арюткін, Н. Заєнутдинова, Н. Климко, Н. Попова, І. Трофімова та ін.) розглядають елементи процесу самоорганізації в одному ряду з особистісними характеристиками, що детермінують самоорганізацію як психологічну якість.

У дослідженні самоорганізацію визначаємо як процес упорядкованої діяльності, що характеризується здатністю особистості усвідомлено і

цілеспрямовано здійснювати саморозвиток з метою вирішення особистісно значущих завдань.

Професійну самоорганізацію майбутніх учителів фізичного виховання, розуміємо як інтегрально-динамічне утворення, що спрямоване на активне самостворення себе як педагога і втілено в усвідомленні значущості мотивації, набутті професійних знань, сформованості вмінь і навичок із самоорганізації, самовдосконалення та саморозвитку особистісних якостей, успішному плануванні, контролюванні і коригуванні самостійної навчальної діяльності та реалізовано в упорядкованості професійного зростання. Структура досліджуваного феномена включає мотиваційний, когнітивно-діяльнісний та особистісний компоненти.

Синергетичне середовище навчально-виховного процесу вищого навчального закладу тлумачимо як таке, що ґрунтується на відповідних синергетичних принципах: відкритості, нелінійності, нестійкості, додатковості (компліментарності) та суб'єктності.

З позицій синергетики, студент виступає як складноорганізована відкрита нелінійна система, яка здатна активно взаємодіяти із середовищем, отримуючи від нього не тільки енергію та інформацію, але й впливаючи на нього. Вона має певну гнучкість структури і демонструє непередбачуваність поведінки, яка полягає у здатності діяти різними способами, обирати власний шлях розвитку. У цьому контексті до особистості майбутнього вчителя ставляться вимоги бути здатним до самозростання своїх внутрішніх ресурсів – особистісних структур свідомості, діяльності, рефлексії, що визначають науковий тезаурус феномена «професійна самоорганізація».

Визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання: усвідомлення значущості професійної самоорганізації майбутніми вчителями фізичного виховання; занурення майбутніх учителів у синергетичне середовище навчально-виховного процесу вишу; самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання у контексті професійної самоорганізації.

У другому розділі «**Експериментально-дослідна робота з формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання**» – виявлено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання; розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель і експериментальну методичку формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання; висвітлено результати констатувального, формувального і прикінцевого етапів дослідження.

Критеріями сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання виступили: спонукальний із показниками:

позитивне ставлення до професії педагога з фізичного виховання, мотивація досягнення успіху в майбутній педагогічній діяльності, прагнення до професійного саморозвитку; змістово-процесуальний із показниками: обізнаність з психолого-педагогічними засадами самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності, уміння цілевизначення та планування, аналізу й оцінки результатів з професійної самоорганізації, наявність навичок самоконтролю і самокорекції; суб'єктний із показниками: організованість, самостійність, цілеспрямованість.

Для визначення рівнів сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання відповідно до критеріїв і показників було задіяно такі діагностувальні методики: спонукальний (методика «Мотивація на професійну діяльність» (К. Замфір, модифікація А. Реана), методика «Діагностика навчальної мотивації студентів» (А. Реан, В. Якунін, модифікація Н. Бадмаєвої), методика Т. Ільїна «Мотивація навчання у вищому навчальному закладі», методика Т. Елерса «Прагнення до успіху», методика Ю. Орлова «Потреба в досягненні», тест Л. Бережної «Діагностика рівня саморозвитку і професійно-педагогічної діяльності»); змістово-процесуальний (результати рейтингу успішності студентів із предметів професійного циклу дисциплін), (питальник самоорганізації діяльності Є. Мандрикової, питальник особливостей самоорганізації О. Ішкова, питальник «Стиль саморегуляції поведінки» В. Моросанової); суб'єктний (питальник «Самооцінка організованості», методика «Самооцінка вольових якостей особистості студентів-спортсменів» Н. Стамбулової, методика «Автономність-залежність» Г. Паригіна, питальник «МАС» М. Кубишкіної, питальник для оцінки своєї наполегливості Є. Ільїна і Є. Фещенко).

На основі визначених критеріїв і показників було схарактеризовано рівні сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання (високий, достатній, задовільний, низький).

До *високого* рівня було віднесено студентів, які мали яскраво виражене позитивне ставлення до професії педагога з фізичного виховання, їм була притаманна мотивація на досягнення успіху в майбутній педагогічній діяльності, стійке прагнення до професійного саморозвитку. Вони в повній мірі усвідомлювали роль і значущість самоорганізації в професійній діяльності. Для них були властиві глибокі психолого-педагогічні та спеціальні знання з позицій професійної самоорганізації. У майбутніх учителів фізичного виховання цього рівня яскраво виражені вміння щодо здійснення цілевизначення і планування, аналізу й оцінки своєї навчально-пізнавальної діяльності та самоорганізації, вони вміють виправляти наявні помилки, здійснювати самоконтроль і самокорекцію. Такі студенти відзначались організованістю, самостійністю, цілеспрямованістю, проявляли вольові якості, уміли долати перешкоди, що виникали на шляху до поставленої мети.

Студенти *достатнього* рівня професійної самоорганізації вирізнялися позитивним ставленням до майбутньої педагогічної діяльності, були достатньо вмотивовані на досягнення успіху, прагнули до професійного саморозвитку, добре усвідомлювали значущість самоорганізації в професійній діяльності. Майбутні вчителі фізичного виховання цього рівня мали достатній обсяг знань з позиції професійної самоорганізації, умінь і навичок навчально-пізнавальної діяльності, здійснювали цілевизначення та планування, адекватно аналізували й оцінювали досягнуті результати, намагалися виправляти наявні помилки. Натомість, такі студенти подекуди відчували труднощі в контролюванні власних дій і вчинків, не завжди виявляли достатні вольові зусилля для досягнення поставленої мети та подолання перешкод, що виникали в процесі діяльності.

Задовільний рівень сформованості професійної самоорганізації був характерний для майбутніх учителів фізичного виховання, які виявляли позитивно-пасивне ставлення до майбутньої педагогічної діяльності, у них була відсутня стійка мотивація на досягнення успіху і прагнення до професійного саморозвитку. Такі студенти не чітко усвідомлювали значущість професійної самоорганізації в професійній діяльності, мали недостатні психолого-педагогічні та спеціальні знання з позиції професійної самоорганізації майбутнього вчителя фізичного виховання. Вони не могли самостійно спланувати свою діяльність, епізодично використовували навички самоконтролю та самокорекції власних дій і вчинків, припускалися помилок в оцінці досягнутих результатів, фрагментарно проявляли вольові зусилля для досягнення поставленої мети і подолання перешкод.

Низький рівень сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання був характерний для студентів, які виявляли індивергентне або негативне ставлення до майбутньої педагогічної діяльності, не прагнули до професійного саморозвитку, не були вмотивовані на досягнення успіху. Такі студенти не усвідомлювали для себе, як майбутніх учителів фізичного виховання, роль самоорганізації, засвідчували недостатні психолого-педагогічні та спеціальні знання з позиції професійної самоорганізації. У них, по суті, були відсутні вміння і навички із самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності. Вони не вміли організувати, планувати і контролювати свою діяльність, не володіли навичками самоконтролю та самокорекції, неадекватно оцінювали досягнуті результати, не вміли самостійно виконувати завдання з навчально-пізнавальної діяльності. Такі майбутні вчителі фізичного виховання потребували допомоги з боку викладача, здебільшого були неорганізованими, не проявляли вольових зусиль, не визначали професійних цілей.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що на низькому рівні перебувало 57,1 % студентів експериментальної групи (далі ЕГ) та 57,9 % – контрольної (далі КГ), на задовільному рівні було 42,9 % майбутніх учителів фізичного виховання ЕГ і 42,1 % – КГ, у жодній групі студентів не було

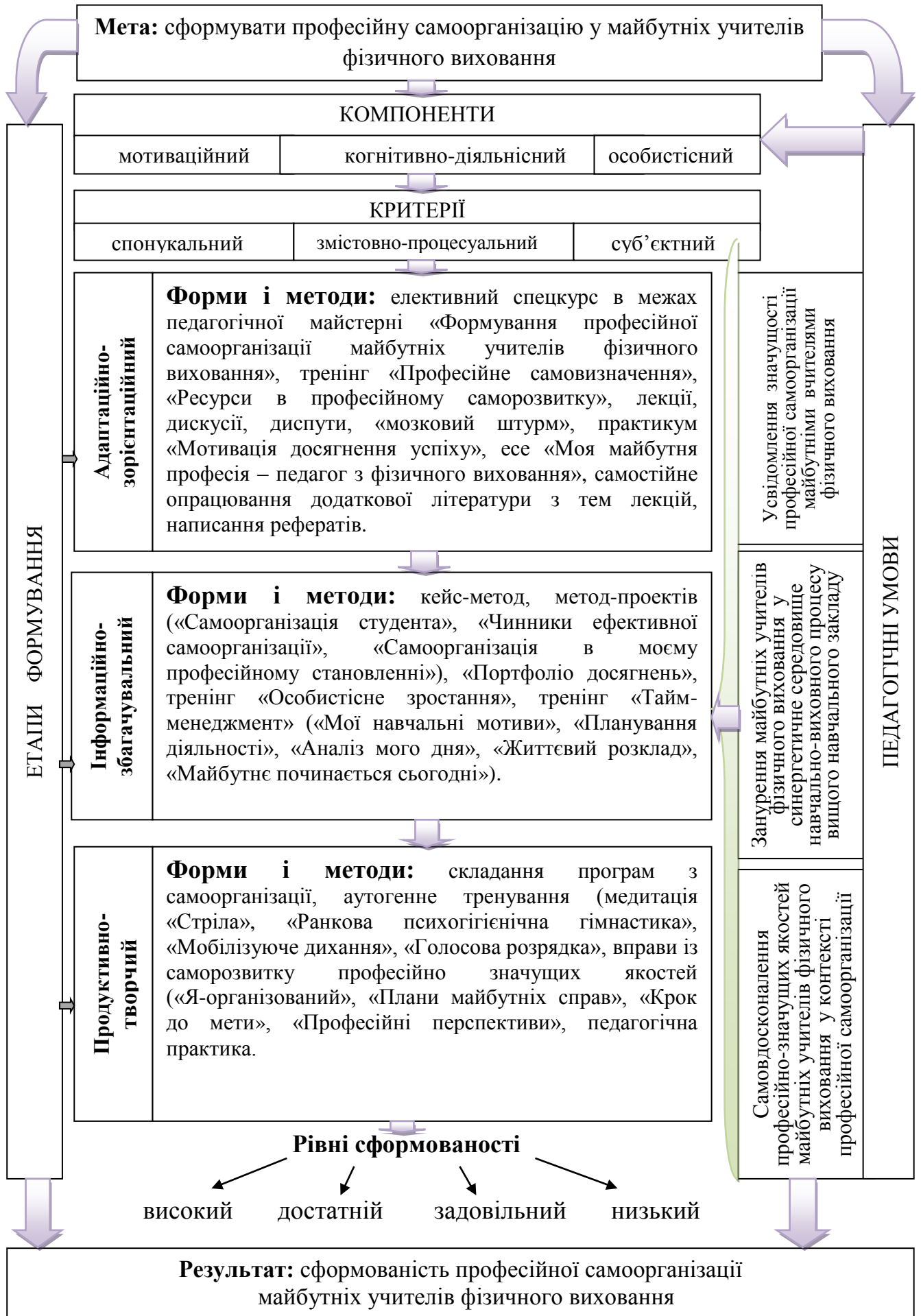
зафіксовано високого і достатнього рівнів сформованості професійної самоорганізації.

На підставі теоретичного дослідження й одержаних на констатувальному етапі експерименту результатів було розроблено модель формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання, що обіймала мету, етапи (адаптаційно-зорієнтаційний, інформаційно-збагачувальний, продуктивно-творчий), критерії, педагогічні умови, засоби реалізації та результат дослідження (див. рис.).

На формувальному етапі експерименту було розроблено елективний спецкурс «Професійна самоорганізація майбутніх учителів фізичного виховання» в межах педагогічної майстерні, реалізовано такі педагогічні умови: усвідомлення значущості професійної самоорганізації майбутніми вчителями фізичного виховання; занурення майбутніх учителів фізичного виховання у синергетичне середовище навчально-виховного процесу вишу; самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання у контексті професійної самоорганізації. Задля цього було задіяно лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійну роботу студентів, мотиваційний практикум тощо.

Педагогічну майстерню розглядаємо як форму навчання студентів, що створювала можливості для сходження кожного учасника навчання до нового знання, нового досвіду шляхом самостійного чи колективного відкриття. Така форма навчання поєднувала індивідуальну і групову діяльність. Усім учасникам надавалося право вільного вибору діяльності на основі синергетичного принципу нелінійності, через багатоваріантність шляхів розвитку і можливостей саморозвитку майбутнього вчителя.

Метою першого – адаптаційно-зорієнтаційного – етапу було: актуалізація мотиваційно-потребнісної сфери студентів щодо оволодіння професійною самоорганізацією, сприяння розвитку ціннісного ставлення до майбутньої педагогічної діяльності, стимулювання у студентів потреби до здійснення професійного й особистісного саморозвитку через розкриття конкретних шляхів самовдосконалення. Формами і методами цього етапу виступили: елективний спецкурс «Формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання», лекції («Теорія самоорганізації, сутність поняття», «Сутність мотиваційного компонента професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання», «Специфіка когнітивно-діяльнісного компоненту професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання», «Роль та значення самоорганізації у професійній діяльності майбутніх учителів фізичного виховання», «Саморозвиток майбутнього учителя фізичного виховання»), дискусія «Синергетичний підхід в практичній діяльності вчителя фізичного виховання», диспути («Особливості знань, вмій і навичок майбутнього вчителя фізичного виховання», «Особливості само-

Рис. Модель формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання

розвитку вчителя фізичного виховання в сучасних умовах»), «мозковий штурм» «Що таке особистісне зростання вчителя фізичного виховання?», тренінг «Професійне самовизначення» (вправи: «Мій професійний вибір», «Змагання мотивів», «Моя професія», «Мої професійні бажання», «Дорожня карта»), тренінг «Ресурси в професійному саморозвитку» (вправи: «Психотехнологія подолання перешкод на шляху професійного саморозвитку», «Бар'єр», «Завершення речень», «Збір валізи в дорогу»), мотиваційний практикум «Мотивація досягнення успіху», «Вияв своєї феноменології саботажу», «Формування настанови на досягнення успіху»), есе «Моя майбутня професія – педагог з фізичного виховання», самостійне опрацювання додаткової літератури з тем лекцій, написання рефератів, підготовка доповіді «Як структурувати навчально-пізнавальну діяльність відповідно до особистісних і навчальних цілей».

Другий – інформаційно-збагачувальний – етап передбачав оволодіння майбутніми учителями фізичного виховання системою психолого-педагогічних і спеціальних знань, формування та набуття практичних умінь і навичок щодо здійснення професійної самоорганізації. Формами і методами цього етапу виступили: кейс-метод, метод-проектів («Самоорганізація студента», «Технологія «тайм-менеджмент» для майбутніх учителів», «Чинники ефективної самоорганізації», «Самоорганізація: структурування часу і простору», «Самоорганізація в моєму професійному становленні», «Вольові якості та їх роль у формуванні професійної самоорганізації майбутнього педагога з фізичного виховання»), «Портфоліо досягнень», тренінг «Особистісне зростання» («Самопрезентація», «Лист до себе», «Дерево життя», «Мої сильні риси», «Особистісний контракт – зобов'язання із собою», «Коло субособистостей»). Вправи тренінгу сприяли актуалізації особистісних потреб студентів, були спрямовані для самоаналізу власних можливостей, умов реалізації поставлених цілей, раціональному плануванню своїх дій. Тренінг «Тайм-менеджмент» передбачав формування основних знань і вмінь ефективної організації особистого та навчального часу студентів. Така інтерактивна форма заняття передбачала практичну роботу з формування навичок постановки життєвих і стратегічних цілей, усвідомлення необхідних професійних та особистісних якостей (експрес-опитування «Мої навчальні мотиви», вправа «Моя головна мета», завдання «Аналіз мого дня», «Планування діяльності», «Життєвий розклад», «Майбутнє починається сьогодні»).

Продуктивно-творчий етап був зорієнтований на активізацію самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання щодо формування досліджуваного феномена, сприяв актуалізації саморозвитку студентів. Для цього використано такі форми і методи: для організації своєї навчально-пізнавальної діяльності студентам було запропоновано скласти індивідуальні програми із самоорганізації, що

передбачала такі етапи – цілевизначення, планування, реалізація плану, аналіз досягнутих результатів (самоаналіз, самоконтроль та самокорекція результатів самоорганізації), виконання аутогенного тренування (медитація «Стріла», «Ранкова психогігієнічна гімнастика», «Мобілізує дихання», «Голосова розрядка», «Дихання з полегшенням», «Напруга і розслаблення м'язів усього тіла» і вправ із саморозвитку професійно-значущих якостей («Поговоримо про організованість», «Колесо організованості», «Палиця в колесі організованості», «Я – організований», «Плани майбутніх справ», «Плани на найближчі два роки», «Крок до мети», «Долоня», «Професійні перспективи»).

Педагогічна практика студентів факультетів фізичної культури дозволила ознайомитися з майбутньою професійною діяльністю. У процесі педагогічної практики майбутні вчителі фізичного виховання отримували знання про основні особливості змісту навчально-виховної роботи з фізичного виховання, оволоділи організаційними навичками і вміннями, необхідними в підготовці та проведенні уроків з фізичної культури, позакласної спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи, організації та проведення суддівства спортивних змагань.

Комплексна реалізація моделі й експериментальної методики дозволила досягти результату, який виявлявся у сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

Результати прикінцевого етапу дослідження подано в таблиці

Таблиця

Порівняльні результати сформованості професійної самоорганізації у студентів експериментальної та контрольної груп до і після формульального експерименту (у %)

Групи	Рівні професійної самоорганізації							
	До експерименту				Після експерименту			
	Високий	Достатній	Задовільний	Низький	Високий	Достатній	Задовільний	Низький
ЕГ	–	–	42,9	57,1	20,2	44,3	26,5	9,0
КГ	–	–	42,1	57,9	9,4	25,8	32,2	32,6

Як видно з таблиці, до формульального етапу експерименту в жодній групі студентів не було зафіксовано високого і достатнього рівнів сформованості професійної самоорганізації. Після експериментально-дослідної роботи в експериментальній групі відсоток респондентів, які мали високий рівень, склав 20,2%, у контрольній групі – 9,4%. Достатнього рівня досягли 44,3% майбутніх учителів фізичного виховання експериментальній групі і 25,8% – контрольній

групі. На задовільному рівні стало 26,5% (було 42,9%) студентів експериментальній групі та 32,2% (було 42,1%) – контрольній групі. На низькому рівні залишилося 9,0% (було 57,1%) респондентів експериментальній групі та 32,6% (було 57,9%) – у контрольній групі.

Задля надання об'єктивної оцінки отриманим результатам експерименту було використано метод статистичної обробки даних за t -критерієм Стьюдента. У результаті отримано такі дані: 2,7 для $P \leq 0,05$; 1,91 для $P \leq 0,01$. У термінах статистичних гіпотез твердження буде мати такий вид: гіпотеза H_0 відхиляється на 0,05 рівні значимості альтернативної гіпотези H_1 –0,01 різниці між ЕГ і КГ.

Таким чином, результати формувального експерименту свідчать, що в експериментальній групі відбулися суттєві позитивні зміни, що доводить ефективність визначених педагогічних умов, моделі й експериментальної методики формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено проблему формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання, що знайшла відображення в розробленні, науковому обґрунтуванні, апробації моделі й експериментальної методики, що передбачало реалізацію визначених педагогічних умов формування означеного феномена.

1. Науково обґрунтовано, що професійна самоорганізація майбутніх учителів фізичного виховання є інтегрально-динамічним утворенням, що спрямоване на активне самостворення себе як педагога і втілено в усвідомленні значущості мотивації, набутті професійних знань, сформованості вмінь і навичок із самоорганізації, самовдосконалення та саморозвитку особистісних якостей, успішному плануванні, контролюванні й коригуванні самостійної навчальної діяльності та реалізовано в упорядкованості професійного зростання. Структуру означеного конструкту складають: мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісний компоненти.

«Самоорганізацію» визначаємо як процес упорядкованої діяльності, що характеризується здатністю особистості усвідомлено і цілеспрямовано здійснювати саморозвиток з метою вирішення особистісно значущих завдань.

У контексті дослідження синергетичне середовище навчально-виховного процесу вищого навчального закладу потрактовано як таке, що ґрунтується на відповідних синергетичних принципах: відкритості, нелінійності, нестійкості, додатковості (компліментарності) та суб'єктності.

2. Виявлено критерії і показники професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного: спонукальний (позитивне ставлення до професії педагога з фізичного виховання; мотивація досягнення успіху в майбутній педагогічній

діяльності; прагнення до професійного саморозвитку); змістово-процесуальний (обізнаність з психолого-педагогічними засадами самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності; уміння цілевизначення та планування, аналізу й оцінки результатів з професійної самоорганізації; наявність навичок самоконтролю і самокорекції); суб'єктний (організованість, самостійність, цілеспрямованість).

3. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання: усвідомлення значущості професійної самоорганізації майбутніми вчителями фізичного виховання; занурення майбутніх учителів фізичного виховання у синергетичне середовище навчально-виховного процесу вишу; самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання у контексті професійної самоорганізації.

4. Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель і експериментальну методику формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання, що містила мету, етапи формування досліджуваного феномена (адаптаційно-зорієнтаційний, інформаційно-збагачувальний, продуктивно-творчий), компоненти, критерії та показники професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання, педагогічні умови, засоби реалізації і результат. Метою адаптаційно-зорієнтаційного етапу було: актуалізація мотиваційно-потребнісної сфери студентів щодо оволодіння професійною самоорганізацією, сприяння розвитку позитивного ставлення майбутніх учителів фізичного виховання до майбутньої педагогічної діяльності, стимулювання у студентів потреби до здійснення професійного і особистісного саморозвитку через розкриття конкретних шляхів самовдосконалення. Другий – інформаційно-збагачувальний – етап передбачав оволодіння майбутніми вчителями фізичного виховання системою психолого-педагогічних і спеціальних знань, формування та набуття практичних вмінь і навичок щодо здійснення професійної самоорганізації. Третій – продуктивно-творчий – етап був орієнтований на самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання у контексті професійної самоорганізації.

Результати прикінцевого етапу дослідження засвідчили кількісні та якісні зміни щодо рівнів сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання експериментальної групи: високий рівень був властивий 20,2% респондентам (у контрольній групі – 9,4%), достатній – 44,3% (у контрольній групі – 25,8%), середній – 26,5% (у контрольній групі – 32,2%), низький – 9,0% (у контрольній групі – 32,6%).

Отже, доведено що, запропоновані модель і експериментальна методика формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання з упровадженням визначених педагогічних умов є ефективними для формування досліджуваного конструкту.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективу подальших досліджень убачаємо у вивченні індивідуально-психологічних факторів, закономірностей та особливостей формування професійної самоорганізації як у процесі професійної підготовки, так і на етапі післядипломної освіти.

Список опублікованих праць за темою дисертації

1. Тесленков О. Ю. Професійна самоорганізація майбутніх учителів / О. Ю. Тесленков // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2013. – № 9/10. – С. 26–31.

2. Тесленков О. Ю. Мотиваційний компонент професійної самоорганізації майбутнього учителя фізичного виховання / О. Ю. Тесленков // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. [Спеціальний випуск «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти»]. – Одеса, 2014. – С. 333–340.

3. Тесленков О. Ю. Основні синергетичні принципи в педагогіці / О. Ю. Тесленков // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2014. – № 7/8. – С. 125–130.

4. Тесленков О. Ю. Професійна самоорганізація майбутнього вчителя фізичного виховання як педагогічна проблема / О. Ю. Тесленков // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. ст. – [Серія : Педагогіка і психологія]. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 46. – Ч. 7. – С. 193–198.

5. Тесленков О. Ю. Використання синергетичного підходу в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу / О. Ю. Тесленков // Гірська школа Українських Карпат. – Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2016. – № 14. – С. 230–235.

6. Тесленков О. Ю. Експериментальна модель формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання / О. Ю. Тесленков // Освітологічний дискурс : електронне наукове фахове видання, 2016. – № 1. – Режим доступу до журн. : <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/357/306>

7. Тесленков О. Ю. Діагностика професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання / О. Ю. Тесленков // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 1. – С. 156–163.

8. Тесленков О. Ю. Педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання / О. Ю. Тесленков // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – Київ, 2016. – С. 199–207.

9. Тесленков О. Ю. Педагогическая синергетика как основа деятельности учителя / О. Ю. Тесленков // *Modern tendencies in pedagogical science of Ukraine and Israel: the way to integration*. – Ariel, 2013. – № 4. – С. 323–326.

10. Teslenkov A. Yu. Self-organization in activity of future teacher / Teslenkov A. Yu. // *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*, «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vienna. January-February, vol. 1. – 2014. – С. 240–244.

11. Teslenkov A. Yu. Cognitive and activity component of professional self-organization of future physical education teachers / A. Yu. Teslenkov // *Modern tendencies in pedagogical science of Ukraine and Israel: the way to integration*. – Ariel, 2015. – № 6. – С. 407–411.

12. Тесленков О. Ю. Специфічні особливості професійної підготовки майбутнього учителя фізичного виховання / О. Ю. Тесленков // *Збірник тез міжнар.- практ. конф. [«Перспективні напрямки розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук»]*, (Харків, 13–14 лютого 2015 р.). – Харків, 2015. – С. 43–45.

13. Тесленков О. Ю. Роль самоорганізації в підготовці майбутнього учителя фізичного виховання / О. Ю. Тесленков // *Матеріали VI міжн. наук.- практ. конф. [«Актуальні дослідження в соціальній сфері»]*, (Одеса, 17 листопада 2015 р.). – Одеса, 2015. – С. 254–257.

14. Тесленков О. Ю. Саморозвиток майбутнього учителя фізичного виховання в період навчання / О. Ю. Тесленков // *Матеріали III міжнародної наук.-практ. конф. [«Актуальні питання сучасної педагогіки»]*, (Ужгород, 11–12 грудня 2015 р.). – Ужгород, 2015. – С. 133–135.

15. Тесленков О. Ю. Особистісний компонент професійної самоорганізації майбутніх вчителів фізичного виховання / О. Ю. Тесленков // *Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. [«Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук»]*, (Київ, 5–6 лютого 2016 р.). – Київ, 2016. – С. 90–92.

16. Тесленков О. Ю. Спрямування змісту освіти в контексті синергетичної парадигми / О. Ю. Тесленков // *Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Сучасна педагогіка та психологія: від теорії до практики»]*, (Запоріжжя, 26–27 серпня 2016 р.). – Запоріжжя, 2016. – С. 108–111.

Анотація

Тесленков О. Ю. Педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України. – Одеса, 2017.

У дисертації досліджено проблему формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання. Уперше визначено й науково обґрунтовано сутність феномена «професійна самоорганізація майбутніх учителів фізичного виховання» і його структуру (мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісний компоненти). Виявлено критерії (спонукальний, змістово-процесуальний, суб'єктний) і показники, схарактеризовано рівні сформованості професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання (високий, достатній, задовільний, низький); визначено й обґрунтовано педагогічні умови професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання (усвідомлення значущості професійної самоорганізації майбутніми вчителями фізичного виховання; занурення майбутніх учителів фізичного виховання у синергетичне середовище навчально-виховного процесу вишу; самовдосконалення професійно-значущих якостей майбутніх учителів фізичного виховання у контексті професійної самоорганізації). Уточнено поняття «самоорганізація», «синергетичне середовище». Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель і експериментальну методику формування означеного феномена, елективний спецкурс «Формування професійної самоорганізації майбутніх учителів фізичного виховання» в межах педагогічної майстерні.

Ключові слова: професійна самоорганізація, майбутні вчителі фізичного виховання, педагогічні умови, синергетичне середовище, експериментальна методика.

Аннотація

Тесленков А. Ю. Педагогические условия формирования профессиональной самоорганизации будущих учителей физического воспитания. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Министерство образования и науки Украины. – Одесса, 2017.

В диссертации исследована проблема формирования профессиональной самоорганизации будущих учителей физического воспитания. Впервые определена и научно обоснована сущность феномена «профессиональная самоорганизация будущих учителей физического воспитания» и его структура (мотивационный, когнитивно-деятельностный, личностный) компоненты, критерии (побудительный, содержательно-процессуальный, субъектный) и показатели, охарактеризованы уровни сформированности профессиональной

самоорганизации будущих учителей физического воспитания (высокий, достаточный, удовлетворительный, низкий). Определены и обоснованы педагогические условия профессиональной самоорганизации будущих учителей физического воспитания (осознание значимости профессиональной самоорганизации будущими учителями физического воспитания; погружение будущих учителей физического воспитания в синергетическую среду учебно-воспитательного процесса вуза; самосовершенствование профессионально-значимых качеств будущих учителей физического воспитания в контексте профессиональной самоорганизации). Уточнены понятия «самоорганизация», «синергетическая среда».

Разработаны, научно обоснованы и апробированы модель и экспериментальная методика формирования профессиональной самоорганизации будущих учителей физического воспитания, включавшая цель, этапы формирования исследуемого конструкта, компоненты, критерии, педагогические условия, средства реализации и результат. В исследовании были выделены три этапа реализации экспериментальной методики формирования профессиональной самоорганизации будущих учителей физического воспитания: адаптационно-ориентировочный, информационно-обогащительный и продуктивно-творческий. Цель адаптационно-ориентационного этапа: актуализация мотивационно-потребностной сферы студентов по овладению профессиональной самоорганизацией, содействие развитию позитивного отношения будущих учителей физического воспитания к будущей педагогической деятельности, стимулирование у студентов потребности к осуществлению профессионального и личностного саморазвития через раскрытие конкретных путей самосовершенствования. Второй – информационно-обогащительный – этап предусматривал овладение студентами системой психолого-педагогических и специальных знаний, формирование практических умений и навыков осуществления профессиональной самоорганизации. Третий – продуктивно-творческий – этап был ориентирован на самосовершенствование профессионально-значимых качеств будущих учителей физического воспитания в контексте профессиональной самоорганизации.

Комплексная реализация модели и экспериментальной методики позволила достичь результата – сформированности профессиональной самоорганизации будущих учителей физического воспитания.

Полученные в процессе экспериментально-опытной работы результаты подтвердили, что предложенная модель, экспериментальная методика с внедрением предложенных педагогических условий способствуют формированию профессиональной самоорганизации будущих учителей физического воспитания.

Ключевые слова: профессиональная самоорганизация, будущие учителя физического воспитания, педагогические условия, синергетическое среда, экспериментальная методика.

Summaru

Teslenkov A. Y. Pedagogical conditions of formation of professional self-organization of future teachers of physical education. – Manuscript copyright.

Thesis for obtaining Candidate's degree in pedagogy in the specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – The state institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odesa, 2017.

The thesis investigated the problem of formation of professional self-organization of future teachers of physical education. For the first time identified and scientifically substantiated, the essence of the phenomenon of «professional self-organization of future teachers of physical education» and its structure (motivational, cognitive, activity and personal components). The identified criteria (motivational, substantial and procedural, of the subject) and indicators, the characteristic of the levels of formation of professional self-organization of future teachers of physical education (high, sufficient, satisfactory, low); identified and justified pedagogical conditions of professional self-organization of future teachers of physical education (awareness of the importance of professional self-organization of future teachers of physical education; dip of future teachers of physical education in a synergistic environment of the educational process of the University; – improvement of professionally significant qualities of future teachers of physical education in the context of professional self-organization). The notion of «self-organization», «synergistic environment». Developed, scientifically grounded and tested model and experimental methodology of the formation of this phenomenon, the elective course «Formation of professional self-organization of future teachers of physical education» in the framework of the pedagogical workshop.

Keywords: professional self-organization, future teachers of physical education, pedagogical conditions, synergistic environment, experimental methods.

Підписано до друку 27.01.2017.
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16. Зам. № 213/17.
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.